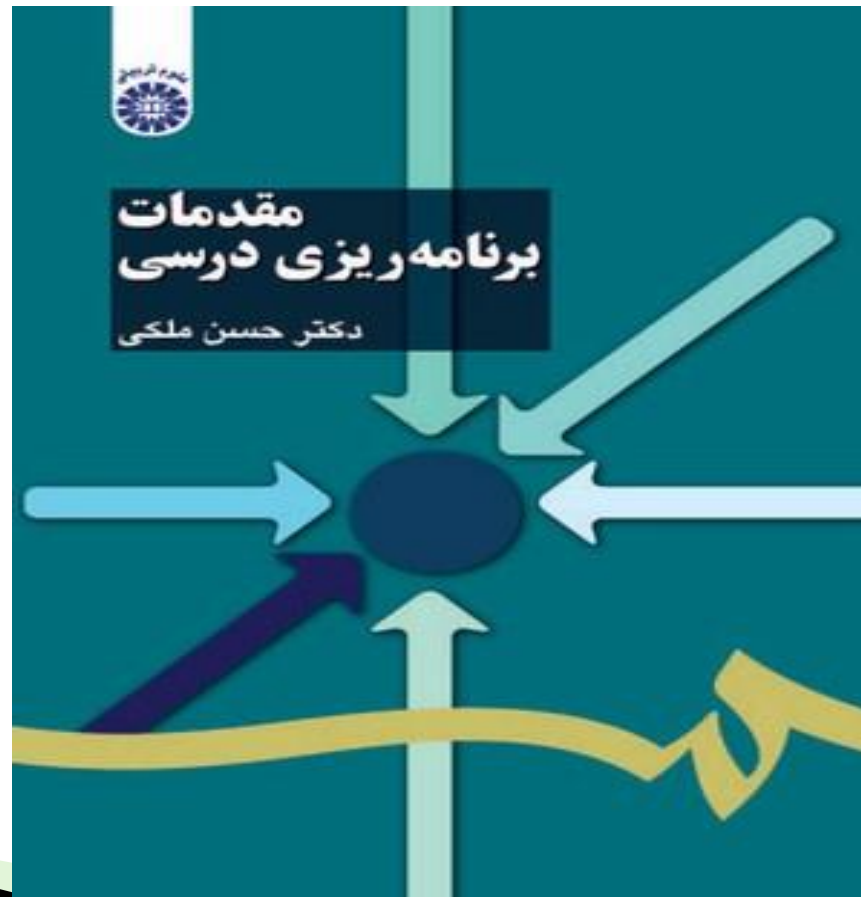

مقدمات برنامه ریزی درسی ، دکتر حسن ملکی ، انتشارات سمت

مدرس : لیلا بهلولى

دانشگاه فرهنگیان – مرکز آموزش عالی شهید مطهری خوی

فصل اول : جایگاه برنامه ریزی در تعلیم و تربیت

هدفها

معنای لغوی و تعریف تربیت

ویژگیهای تعلیم و تربیت

اهمیت و ضرورت تعلیم و تربیت

تربیت برنامه محور

ضرورت برنامه ریزی

برنامه ریزی و تعلیم و تربیت

انواع برنامه ریزی در تعلیم و تربیت

۱. طراحی ویژه و خرد

۲. طراحی آموزشی معلم

۳. برنامه ریزی نیروی انسانی

۴. برنامه ریزی آموزشی

۵. برنامه ریزی درسی

معنای لغوی و تعریف تربیت

از نظر لغوی تعلیم و تربیت معادل واژه انگلیسی education در نظر گرفته شده است که در لغت به معنای کشت نبات، پرورش حیوانات ، تغذیه و تعلیم افراد است.

واژه تربیت (تعلیم و تربیت) در چهار معنا به کار می رود:

۱. موسسه یا نهاد

۲. عمل و تاثیر

۳. محتوا

۴. نتیجه یا محصول

۱. موسسه یا نهاد :

مجموعه نقشهای تربیتی ، با الگوهای رفتاری خاص، با یکدیگر نظام و انسجام می یابد و کار تعلیم و تربیت را سازماندهی می کنند.

۲. عمل و تاثیر:

مربی و متربی هر دو عمل می کنند و فعال اند تا تاثیر تربیتی خاص به وقوع بپیوندد.

۳. محتوا :

از این طریق پیام هایی به دانش آموزان منتقل می شود. محتوا هسته مرکزی تعلیم و تربیت است و همه اقدامات صوری و جانبی برای آن است که رشد واقعی فراگیرنده تحقق یابد.

۴. نتیجه یا محصول :

تعریف تعلیم و تربیت باید جامعیت داشته باشد یعنی مفهوم تعلیم و تربیت را:

۱. به طور آشکار مشخص سازد.

۲. با مفهوم اموری مانند کسب معلومات ، فراگیری مهارتها و ایجاد عادت در هم نیامیزد.

۳. در مراحل مختلف زندگی و تربیتی از کودکان تا دانشگاه و بعد از تحصیل را بسط دهد.

۴. به منزله اصل راهنمایی کننده در هر محله مورد استفاده مربیان و معلمان قرار دهد.

براین اساس باید تعلیم و تربیت را فرایندی منظم و مستمر در نظر بگیریم که هدف آن هدایت و رشد همه جانبه شخصیت فراگیرندگان در جهت شکوفایی استعدادهایشان هست.

ویژگیهای تعلیم و تربیت

۱. **تربیت به انسان اختصاص دارد:** آنچه در مورد حیوانات گفته و اعمال می شود نوعی عادت دادن ، دست آموز کردن و امثال اینهاست.

۲. **تربیت جنبه تعاملی و پویا دارد :** رشد بر اثر تاثیر متقابل و روابط پویا حاصل می شود . معلم و دانش آموز

۳. **در تربیت جوشش از درون به وقوع می پیوندد نه انتقال از بیرون:** مربی باید موقعیت مناسب را فراهم سازد تا مربی از درون بجوشد و در فرایندی پویا خود را تغییر دهد.

۴. **تربیت هدفدار است :** فراگیرنده باید از نقطه الف به نقطه ب برسد نقطه ب طوری طراحی شده که در مقایسه با نقطه قبلی رشد یافته تر است. و همین دلیل هدف تربیتی اهمیت خاصی دارد و باید با دقت نظر تعیین شود.

۵. **تعلیم و تربیت را نمی توان پیش بینی کرد :** از قبل نمی توان داوری کرد که در پایان یادگیری چه اتفاقی رخ خواهد داد زیرا تجارب قبلی و آمادگی های افراد با هم متفاوتند.

۶. **تعلیم و تربیت مقوله چند وجهی و چند عاملی است :** عوامل درونی ، بیرونی ، فردی ، اجتماعی ، رسمی و غیر رسمی و.. همه در تربیت فرد دخالت دارند.

۷. **هیچ بعدی از ابعاد تربیت بدون حمایت و ارتباط با سایر ابعاد محقق نمی شود:** رشد انسان بدون ارتباط موثر ابعاد وجودش قابل تصور و عملی نیست.

۸. **تعلیم و تربیت مقوله ای اجتماعی است :** هیچ فردی بدون روابط انسانی و اجتماعی با دیگران تربیت نمی شود. حداقل باید ۲ نفر مربی و متربی حاضر باشند تا تعامل تربیتی انجام گیرد.

۹. **تربیت واقعی محصول خیزش همه قابلیت‌ها و امکانات وجودی است :** برای تربیت فراگیرنده باید از استعدادها ، تواناییها و احساسات او مدد گرفت.

۱۰. **تعلیم و تربیت به تدریج و در توالی زمانی منطقی شکل می گیرد:** جهش و رویداد ناگهانی در این کار اتفاق نمی افتد همراه با رشد تکوینی ، رشد اکتسابی فرد نیز انجام می پذیرد.

۱۱. **تعلیم و تربیت محور همه فعالیتهای زندگی است و در همه ابعاد زندگی اثر می گذارد:** اگر نتایج آن مثبت باشد تاثیرات مثبت و اگر منفی باشد تاثیرات منفی به وجود خواهد آمد.

اهمیت و ضرورت تعلیم و تربیت

تربیت شرط اساسی انسانیت انسان است کانت معتقد بود که بشر فقط با تربیت آدم می شود . علت های ضرورت تربیت انسان :

(الف) انسان در حیات خود به سازگاری مثبت و نقادی اثربخش نیاز دارد این قابلیت بر اثر تربیت حاصل می شود.

(ب) انسان موجودی اجتماعی است و هرگز به تنهایی و به دور از روابط اجتماعی نمی تواند توانایی های خود را بروز و ظهور دهد.

(ج) فرهنگ و تمدن جامعه بشری که حیات انسان را از سایر حیوانات متمایز می سازد محصول تعلیم و تربیت است.

(د) پیشرفتهای علمی و صنعتی تعلیم و تربیت انسانهای متفکر و توانا را حاصل کرده است.

(ه) تربیت شرط اصلی شکوفایی استعداد های فطری و رسیدن به تقرب الهی است.

تربیت برنامه محور

برنامه را می توان نقشه حرکت و مجموعه قواعد عمل نامید .

داشتن برنامه از ضرورت های تعلیم و تربیت کارآمد و علمی است .

بنابراین **برنامه** به مجموعه تصمیماتی گفته می شود که در آن نیازها تعیین شده ، اهداف بر مبنای نیازها مشخص شده و روشها و وسایل لازم برای دستیابی به اهداف نیز معین شده است. لازم به ذکر است که برنامه صرفا به تصمیمات قبل از عمل اطلاق نمی شود . چون برنامه ریزی هر قدر دقیق باشد بازهم نمی تواند همه رویدادها را پیش بینی و کنترل کند و سازو کارهای کاملا منطبق بر واقعیت را طراحی کند.